

2/23

NATUUR, KUNST EN
CULTUUR

Nieu

wewel uwwe

IJsselbiënnale zet intrinsieke waarden van de aarde op de voorgrond

Zweefvliegen onderzoeken in het bos van Boeschoten

Beekbergerwoud: 'Krakende en dreunende viel boom na boom'

Wilde bomen en struiken bedreigingen en acties voor bescherming

Ijsselbiënnale:

luisteren naar wat de bodem ons vertelt

Voor de derde keer vormt de Ijsselvallei deze zomer het decor voor de buitententoonstelling Ijsselbiënnale. Deze editie omvat maar liefst 27 werken van binnen- en buitenlandse kunstenaars. Met het thema bodem onder de titel *Grondtonen* heeft de organisatie een richting meegegeven: dwingen wij de aarde te leveren wat wij willen, of zijn we in staat te luisteren naar wat de bodem ons vertelt? Daarop volgde een zeer vrije invulling door de deelnemers. Eigenwijsheid is in de kunst immers een hooggewaardeerde eigenschap.

Het parcours van 120 kilometer is opgedeeld in vijf etappes, die op de fiets het meeste plezier beloven. Bij Wilp zie ik een grappige installatie van steigermateriaal oprijzen uit een weiland. Onderin zijn zware blokken beton gelegd om het gevaarte te verankeren. Op de vier verdiepingvloeren staat een bonte verzameling tenten en tentjes, met daartussen fietsen, waslijnen, barbecues en een kano gepropt. Kunstenaar Willem de Haan vertelt me dat hij het hier vooral over efficiency heeft. Tijdens de briefing bij de plek sprak hij met de boer en eigenaar van de landerijen. Het viel hem op dat deze vanuit zijn beroep toch op een speciale manier naar het landschap keek. Als natuurliefhebber zag hij vogels, bomen en idyllische vergezichten, maar als boer vooral productiegrond, waarvan hij de opbrengst met uitgekiende methoden

wil maximaliseren. De kunstenaar geeft met zijn werk een speels commentaar op dat denken. Met zijn gestapelde camping spiegelt hij een idee dat al langer speelt in de agrarische sector. Architectenbureau MVRDV kwam in 2000 op de Wereldtentoonstelling in Hannover met een bos- en varkensflat. In de tuinbouw is het stapelen van teeltbedden inmiddels heel gewoon. Daar kan het dus. Waarom dan niet anders kijken naar bijvoorbeeld toerisme en leisure? De Haan borduurt met zijn steigersculptuur voort op een werk dat hij maakte op een nieuwbouwterrein bij Wenen. Daar zette hij meubilair van een huiskamer op de bovenste etage van een steiger, geplaatst op een open plek waar in de toekomst hoogbouw zou verrijzen. Met andere woorden *Future History*. In Wilp zien we vooral een vrolijk commentaar

Links Julia Cenci, Treesome en rechts Willem de Haan, Hoogbouw Camping 'Nature City'

Gijs van Vaerenbergh, Shelter.

op het denken in productietermen, dat in de toekomst hopelijk door veranderingen in de landbouw wat genuanceerder wordt.

Wolven

Spannend is het werk van de Italiaanse Julia Cenci, gesitueerd aan het eind van een pad dat tussen akkers met korenbloemen en kamille door naar de rivier leidt. Bij twee kastanjabomen staan twee objecten, bestaande uit oude stammen, besprongen door nare naakte honden met een gelooid grijsblauwe huid. Een siamees stel lijkt een staande stam te omknellen. Een dikke liggende tak wordt aangevallen door drie blinde beesten, die bij nader inzien alleen uit hun dode huid bestaan. De uitgerekte botten van ledematen, met kleine hoeven aan het uiteinde, worden door ijzeren banden bij de koppen gehouden. Het zijn een soort samengestelde herinneringen aan wat ze ooit waren. 'Als je honden ziet, zijn

het wolven', zegt Cenci. Dan zie je nog zo'n beest, dit keer met ook een achterlijf. Hijgend belaagt het een van de kastanjabomen. De ijzeren staanders en banden waarmee het is vastgezet, schuren in de schors.

Het is een prachtige plek, met de rivier in de verte, vredig grazende koeien en hoog golvend gras onder de overhangende bladerkronen. Maar uit die stille schoonheid kwam dit beeld tevoorschijn, alsof de grond is opengebarsten en haar verre verleden toont. Je associaties slaan op hol met beelden van mummies en dodenmaskers. Komt dat omdat deze spoken uit strak gedroogde huid bestaan en geen substantie hebben?

Ruig bouw materiaal en textiel

We gaan door naar de imposante waterkering verderop in de hoogwatergeul Veessen-Wapenveld: een zachte curve van betonnen staanders op gravel, met beweegbare kleppen

die kunnen worden opgezet om het water uit de IJssel, als het nodig is, het aangrenzende gebied in te laten stromen. De organisatie van de Biënnale had van tevoren plekken uitgekozen en die zelf toegewezen aan de kunstenaars. Mochten die het anders willen, dan kon dat, maar toen Karin van Dam op deze plek kwam was het direct goed.

We gaan samen in het gras zitten en kijken uit over het land. Tegen een van de zwarte kleppen staat haar 'palet' nog opgeslagen: ruig bouw materiaal en textiele elementen, die ze meeneemt als ze een beeld gaat maken en nog moet onderzoeken wat er zou passen. Haar hart ging direct uit naar de strakke ritmiek van de betonnen staanders van de waterkering, een ritme dat ze herkent in de plantstructuren om ons heen. Ze vertelt over haar fascinatie voor paardenstaarten, een plantenfamilie met kegelvormige aren, die ze veel tekende tijdens een verblijf in Canada. Na aankomst op deze plek in de hoogwatergeul zonder water gingen haar gedachten allereerst uit naar een vlot. Een escape voor als het water gevaarlijk zou stijgen. Toen kwam er een visioen van een lange rij schommels, met misschien wel zestig schommelende mensen. Maar nee. Het werd toch dat vlot. Een attribuut dat klaarligt op de bodem voor die eventuele hoogwaterstand die eenmaal in een mensenleven kan optreden.

Wegdrijven

Haar grote beeld ziet eruit als een schets van lijnen van bundels bamboe en zwarte bolle boeien op de vier hoeken. De bundels worden bij elkaar gehouden door wat stokken die er dwars overheen liggen en die met tiewraps zijn vastgemaakt. Beeldbepalend zijn de twee zonnenschijven van wol en ijl monofilament (visdraad), die nonchalant in het midden liggen. Dergelijk materiaal gebruikte ze ook al in haar tentoonstelling in Museum Rijswijk die de titel *Onderstroom* kreeg. Ook daar liet ze haar feilloze gevoel voor verhoudingen zien door haar objecten een perfecte plek in de ruimte te geven. Haar vlot geeft direct het gevoel bewoond weg te kunnen drijven, mocht die begroeide omgeving die we samen bewonderen veranderen in een watervlakte. Verderop tussen de bogen van beton ontwaart je kleine groepjes stootwillen die aan de voet van de pilaren liggen. Ze trekken je oog naar de verte waar een plukje plant uit het gravel piept. Op de glooiing staat nog een opvallend

Karin van Dam, Unsinkable.

bol voorwerp. Een waterreservoir van zwart plastic, dat Van Dam hier verheft tot een kunstwerk, maar dat onder de grond overall functioneel aanwezig is. Van Dam heeft een internationale praktijk, net als de meeste andere deelnemende kunstenaars. Ze komen van over de hele wereld en zijn door een team van drie curatoren gekozen op grond van hun kwaliteit, hun verscheidenheid en hun mogelijke inbreng voor het thema *Grondtonen*. Hoe dat ook uitvalt, het zijn allemaal werken geworden die te denken geven. De IJsselbiënnale staat garant voor een boeiende beeldenroute. De QR-codes in de reisgids wijzen de weg en geven ook

toegang tot verhalen over het landschap. Groene initiatieven langs de route zetten hun deuren open, waardoor je kunt kennismaken met een biodynamische boerderij, een pluktuin en een voedselbos. Een sideprogramma van IJB Specials zorgt voor verdere verdieping. Zo verzorgt het Museum of Edible Earth op 26 juli, bij het werk *Home, 2023* van Giuseppe Licari, een performance waarbij aarde wordt geproefd!

t/m 17 september
IJsselbiënnale 2023
www.ijsselbiennale.nl

Dorreroosjes wijzen op houdbaarheidsdatum van de aarde

Als extraatje presenteert de IJsselbiënnale het gevarieerde programma *Nevengeul* met onder meer twee groepstentoonstellingen door lokale kunstenaars. Een daarvan bevindt zich in het merkwaardige gebouw De Turnhal in Ellecom, beladen erfgoed. Het pand is gebouwd in 1943 als turn- en exercitiehuis voor SS'ers in opleiding. Daar realiseerde het gelegenheidscollectief *Dorreroosjes* een spectaculaire installatie. Wekenlang verzamelden de vijf leden plastic wegwerpverpakkingen van alle mogelijke boodschappen en sorteerden die op vorm. Elk voorwerp werd vervolgens met een laag aarde bedekt, waardoor een donkere eenheid ontstond en een duidelijke verbinding met de biënnale-titel *Grondtonen*. Met behulp van onder andere de frames van lampenkappen werden clusters gevormd en in de lucht getild, met daaronder een stedelijk aandoende assemblage van rechthoekige bakjes. Uiteindelijk zie je een wolk en wat virusvormige satellieten boven een landschap met lage bebouwing zweven.

De leden van het collectief (Nicolet Drop, Willem Meurs, Lydia Lambrechts, Miek Schueler en Cecile van Wezel) ontmoetten elkaar bij de opleiding *Upgraders in Art*, voor kunstenaars die op zoek zijn naar nieuwe uitdagingen en inspiratie. Het verlangen om als kunstenaars hun footprint zo klein mogelijk te houden, hadden ze gemeen. Hun installatie kreeg de titel *Tenminste Houdbaar Tot*, waarmee we van het voedsel dat in de verpakkingen zat naar de aarde zelf springen, die als we zo doorgaan ook een duidelijke houdbaarheidsdatum krijgt. Hier komen schoonheid en een belangrijke boodschap op een perfecte manier bij elkaar.

Dorreroosjes, Tenminste Houdbaar Tot.